

Blaž Mesec

SOCIALNO DELO NI POLITIČNO

ODLOMEK IZ DNEVNIKA

»Socialno delo je politično.« Zrem v ta stavek in ga ne morem sprejeti. Komaj se je socialno delo izvilo izpod nadvlade politike in se posvetilo oblikovanju avtonomne stroke, vede in etike, že ga spet vpregajo v voz politike. Štirideset let je veljalo, da je socialno delo »inštrument socialne politike«, seveda partijske, socialistične socialne politike, izvrševalec programov partijskih kongresov in sklepov centralnega komiteja. Izvrševalec čigave socialne politike naj bi bilo danes? Socialno delo je avtonomna stroka, neodvisna od politike. Ker pa koeksistira s politiko v isti družbi, se je tudi dotika; ker ima navsezadnje družbeno funkcijo, je morda na kakšen način tudi politično. Poskusimo razmisliti. Ne vem, če bo šlo *sine ira et studio*.

Je medicina politična? Medicina bi bila politična, če bi leve zdravila drugače kot desne. V Sovjetski zvezi, na primer (podobno pozneje v nacistični Nemčiji), je bila psihiatrija politična. Disidentom so menda disciplinirali uporniške osebnosti s pomirjevali in jim izbijali blodne protirežimske misli iz glave z elektrošoki; ali pa so, če so bili bolj dobrohotni, preprosto predpisali bivanje v bolnišnici kot zdravilo proti disidentstvu. Psihiatrija je bila v službi režima ene stranke. Mogoče tudi kakšna druga medicinska veja.

Predstavljajmo si (če se še ni zgodilo, se pa lahko), da je v kakšni državi nevaren politik, ki preti uvesti diktaturo. Svobodoljubi izvršijo nanj atentat in mož se znajde na operacijski mizi. Zdravniki so liberalci, vedo, koga imajo pod nožem. Njegovo življenje je v njihovih rokah. Kaj bodo storili? Medicinska etika jim

zapoveduje, da morajo rešiti človeško življenje, človeško, ne glede na to, kakšen je ta človek. Rešujejo življenja najodvratnejših zločincev. To je njihovo poslanstvo. Morda bi se v bolnišnici našel kdo, ki bi njegovo življenje vzel na svojo vest in ravnal *politično* in v nasprotju z medicinsko etiko. Zagrešil bi politični umor, umor iz političnih motivov. Avtonomna medicinska etika je za zdravnika zakon, ravnanje v nasprotju z njo je kršitev tega zakona.

Toda, boste rekli, če nepridiprava pozdravijo, bo spet kot tiran segal po oblasti. Medicina bi s svojim naivnim človekoljubjem in nediskriminacijo (nerazločevanjem dobrih in zlih), s svojim *pasivnim*, *nevtralnim* odnosom do političnega prispevala k utrditvi nazadnjaške oblasti. Bila bi, hočeš nočeš, politična. Tako je. Medicina lahko v principu s svojim politično ravnodušnim, nevtralnim, pravzaprav politično neodgovornim ravnanjem, celo če spoštuje načela medicinske etike in deontologije, povzroči – naj malo pretiravam – vzpon, utrditev ali propad političnega režima.

Kaj pa če jim pod nož pripeljejo le malo manj nevarnega politika? Mu bodo pustili manjšo žilico odprto, da čez čas neopazno izkrvavi in ga »niti z največjimi napori« ne bodo mogli rešiti? Operacija uspela, pacient umrl. Se zgodi. Kako pa medicina ve, kdo je politično bolj ali manj nevaren, dober ali zel, malo boljši, malo slabši, da bodo hudobnega odklopili, dobremu pa prizanesli? Kako lahko medicina predvidi, kakšno bo politično dogajanje v prihodnosti? Na kakšni osnovi si lahko medicina kot stroka lasti pravico posegati v politično dogajanje? Je skalpel politično orodje?

Medicinska stroka se ne ukvarja z raziskovanjem družbenih in političnih zadev, z ocenjevanjem osebnosti politikov in njihovega ravnanja, z napovedovanjem političnih dogodkov in družbenega razvoja. O tem ni nič v medicinskih učbenikih. O tem medicina načelno nič ne ve. In ni upravičena posegati v družbeno tkivo. Zdravniki kot državljani, kot civilne osebe, ko niso v ordinaciji, se seveda lahko ukvarjajo s politiko, to je celo zaželeno, saj so kultivirani in razgledani ljudje. S političnimi nepridipravi pa mora opraviti politika sama, na političen način, ljudje na volitvah, stranke v strankarskem boju, parlament, politične institucije in politična oblast. Ne medicina.

In še boste ugovarjali. Kaj ni zavzemanje za privatizacijo zdravstva politična medicina? Ne. To je zdravstvena politika, ne medicinska stroka. Zdravstvena politika in medicinska stroka sta si lahko kot pes in mačka. Zdravstvena politika lahko pomembno vpliva na medicinsko stroko, na primer tako, da omogoči ali onemogoči, spodbudi ali zavre kakšne storitve, uporabo zdravil, nabavo takih ali drugačnih operacijskih miz in obsevalnih naprav. Zdravstvena politika, ne medicina. Medicina bi hotela vse najboljše in najnovejše v korist bolnika. Po drugi strani pa medicinska stroka odločilno vpliva na zdravstveno politiko, če jo je ta pripravljena poslušati. Če jo je pripravljena poslušati. Medicina lahko s svojimi raziskavami napove pojavljanje in razširjanje bolezni, pouči o sodobnih načinih zdravljenja in s tem povezanimi materialnimi in organizacijskimi potrebami in predlaga ukrepe zdravstvene politike. Če je to mišljeno z besedo »politično«, potem je medicina »politična« – ker je v *stiku* s politiko, ker *poskuša nanjo vplivati, da bi upoštevala strokovna spoznanja*.

Kaj pa ima medicina od tega, če ji prilepimo nalepko »politična«? Je zato kaj boljšega, kaj več? Ni res narobe; ne omogočimo s tem temeljni dvom v njeno nepristranskost in poštenost? V njeno trdnost in doslednost pri izpolnjevanju etičnih načel stroke? V njeno nediskriminacijo? Samo politične medicine (in psihiatrije) ne, lepo prosim.

V medicini podobnem položaju je advokatura, odvetništvo. Odvetnik je pripravljen zastaviti vse svoje znanje in energijo, da bi tudi najhujšega zločinca rešil obsodbe. To dela v skladu z načelom svoje stroke, da ima vsak človek pravico do poštenega sojenja, to je sojenja, v katerem se pošteno soočijo argumenti tožilstva in obrambe. Če slednji v sodnikovih očeh prevladajo, je obtoženec oproščen ali pa mu je izrečena milejša kazen, kot bi mu bila, če bi prevladali argumenti tožilstva. Če ni noben odvetnik pripravljen braniti obtoženca, sodišče določi odvetnika po službeni dolžnosti. Tako določeni odvetnik ravna po istem načelu, kot če bi obrambo prevzel prostovoljno. Za družbo je torej pomembno, da vzdržuje institucijo zagovornika, ki bo storil vse, kar je v mejah zakona, da bo obtoženega obranil, pa čeprav gre za notoričnega zločinca. Družba, ki omogoča spopad izrazito pristranskega tožilca z izrazito pristranskim branilcem pred sodnikom v okviru sodišča, zagotavlja nepristransko ali pošteno sojenje.

Dober advokat lahko reši obsodbe koruptivnega politika, v katerega koruptivnost morda celo sam ne dvomi. Tak politik se morda vrne v politiko in še naprej dela škodo. Advokatovo dejanje ima – s pristankom sodišča – torej jasne politične posledice. Je torej advokatura politična? Bi moral advokat popustiti pri obrambi, ko bi pomislil: kaj pa če pride možak ven in bo nadaljeval svoje početje? Je sodišče politično? Bi moral sodnik zavreči očitno utemeljene argumente obrambe in dati prednost obtožbi, čeprav ni oprta na dokaze, ker pač predvideva, da bo obtoženi nadaljeval z zločinskim početjem? (Če ni dokazano, da je prejemal podkupnino, ga ne more obsoditi, čeprav ni rečeno, da je v resnici ni.) Sodnik upošteva boljše dokaze, naj jih predloži tožilstvo ali obramba. V nasprotnem primeru, če bi sodišče presoјalo glede na politične posledice in interese, bi bil proces *političen*, sodišče *spolitizirano*, sodba *politična* – najhujša možna obtožba sodišča in pravosodnega sistema, ki to dopušča. Spomnimo se *političnih* procesov v času komunizma. Torej ni dobro, če je taka reč *politična*. To ni pohvala.

Mogoče nam bo ta izlet v druge stroke pomagal razjasniti odnos med stroko in politiko v socialnem delu. (To je dnevnik in ne bom se trudil doseči sistematičnosti članka. A včasih so nametane misli boljša spodbuda za razmišljanje kot v sebi zaprta sistematika.)

Družba torej vzpostavlja in varuje določene stroke kot nepristranske, nediskriminacijske, apolitične; *dopušča jim delovanje ne glede na politične posledice njihovih dejanj in odločitev* – za političnost, za politični boj, spopad interesov, politično omogočanje in onemogočanje ima namreč politiko, politične subjekte in institucije. Strogo nevmešavanje politike ali političnih ozirov v delo zdravnika, zagovornika ali sodišča pomeni za družbo določeno tveganje. Toda to tveganje je manjše zlo v primerjavi z vmešavanjem politike v delo teh institucij.

Kako je s političnostjo socialnega dela? Tako kot pri medicini, ki izpod noža izpusti političnega avanturista, kot pri pravosodju, ki izpusti politično dejavnega prestopnika, ima lahko tudi ravnanje socialnega dela politične posledice. Marksisti so nasprotovali socialnemu delu in dobroti, buržoazni socialni državi sploh, ker je s tem, da je revežem, proletarcem, v buržoazni, kapitalistični, izkoriščevalski družbi nekako omogočala preživetje, slabila njihov revolucionarni potencial. Zmanjševala je številčnost armade ponižanih in razžaljenih, ki niso imeli česa izgubiti in so bili zato pripravljene zgrabiti za orožje in se boriti za pravičnejšo družbo. Lenin je rekel: »Čim slabše, tem bolje.« Čim slabše bo šlo delavcem, tem bolje za revolucijo. Politične posledice socialnega dela so torej očitne, vendar neusmerjene. V navedenem primeru niso po volji radikalno levim, v katerem drugem, ko socialno delo na primer podpira tuje priseljence, pa radikalno desnim političnim usmeritvam. Na koga naj se ozira socialno delo, komu ugoditi, kateri politični strani?

Ko se lepega zimskega dne napotim v službo, moram zagaziti v sneg na dolgem neočiščem pločniku, ki bi ga morala očistiti pristojna mestna služba. Imam dve možnosti – da protestiram in s tem kritiziram mestno oblast in županjo ali da se sprijaznim s stanjem in gazim

naprej. S svojo pasivnostjo, sprijaznenostjo in vdanostjo v usodo objektivno podpiram županjo in njene socialistične projekte. Vsak moj korak ima politične posledice. Moj vdih in izdih imata politične posledice; diham namreč onesnažen mestni zrak, ne da bi protestiral. (Vendar nimam nič proti političnim projektom naše vrle županje. Naj si kar prizadeva za boljše družbo, le pločnik naj medtem skida, lepo prosim.)

Potres zvrne župana s stolčka, strese državnega sekretarja in ministra. Stranka trepeti. Cunami odplavi teroriste in naplavi mednarodne neprofitne profitarje. Letni časi imajo politične posledice; revolucije se ne dogajajo v zimskem mrazu ali poletni vročini, na ulici je prijetneje spomladi ali jeseni. Imamo majske in oktobrske revolucije.

Tako kot letni časi tudi socialno delo – ima politične posledice. Zagovorniki »političnega socialnega dela« lahko na tem konju jahajo v svetle zarje. Pa kaj zato?

Socialno delo je politično po svojih »objektivnih« posledicah, tako kot naravni dogodki ali pa *nepolitična* dejanja zdravnikov ali odvetnikov. Prišli smo do lepega protislovja (nepolitično je politično) in do novega triumfa zagovornikov političnosti stroke; celo nepolitično je politično po svojih objektivnih posledicah. Te posledice so v prid zdaj eni, zdaj drugi politični opciji. Naj se znajdeti, kot se moreta, če je ozdravljen politični avanturist ali oproščen korumpiran politik. Če pa bi očitali sodišču, da je ravnalo politično nepremišljeno, bi bil to poseg politike v delo sodišča. Če bi očitali zdravniku, da je pokrpal političnega avanturista, bi posegali v medicinsko etiko. Sodišče je presodilo na osnovi dokazov, ne na osnovi političnega preudarka. Zdravnik je ukrepal po Hipokratovi prisegi in strokovnih smernicah. V sodobni družbi avtonomnih delnih sistemov politika *ni nadrejena nobeni stroki*. Stroka ne služi določeni politiki. Pač pa se lahko politika pusti poučiti stroki.

Vendar zagovorniki političnosti socialnega dela s tem priznanjem, da ima lahko socialno delo politične posledice tako kot vreme (Napoleonova vojska je zmrznila v ruski zimi),

ne morejo biti zadovoljni. Hočejo, da do teh posledic ne bi bilo ravnodušno; da jih ne bi *prepuščalo* politiki, ampak da bi samo ravnalo s političnim preudarkom, *politično*.

Tistega korumpiranega politika je med sodnim procesom zapustila žena z otroki. Žena zahteva ločitev, oba otroka, stanovanje in pol preostalega premoženja. Sin iz prejšnjega zakona se drogira; možu ni vseeno, rad bi ga spravil na zdravljenje. Politikovega ostarelega očeta je zadela kap, mati, ki je sama stara, ne more skrbeti zanj. Politik je v resnih težavah; obrne se na center za socialno delo po pomoč. Socialne delavke vedo, kdo je, javno mnenje je proti njemu, tudi same mislijo, da se je okoriščal z davkoplačevalskim denarjem. Kaj bodo storile? Mu bodo poskušale po najboljših močeh pomagati, mu olajšati situacijo, ali bodo raje malo počasneje urejale zadeve, da ne bi, če se bo, sproščen, še naprej ukvarjal s politiko in veselo nadaljeval svoje početje? Bodo ravnale politično odgovorno? Bog daj, *da ne bi*. Ravnati morajo etično odgovorno. Etika jim veleva, da klienta obravnavajo brez diskriminacije kot človeka v stiski in mu pomagajo po najboljših močeh.

Zagovorniki političnega socialnega dela hočejo morda reči, da je socialno delo politično po tem, ker ima političen namen, ker si zavestno prizadeva doseči določene politične cilje. Politične cilje ali socialne vrednote? To ni isto in tu se že lahko dogodi nesporazum.

Socialno delo je vrednotno usmerjeno; prizadevamo si, da bi pri vsakdanjem delu uresničevali družbene vrednote kot družbeno-kulturne predstave o smotrih našega dela, ki so skupne mnogim ljudem v tej družbi, med drugim tudi drugim strokam. Znotraj te kategorije je mogoče razlikovati individualne vrednote, kot so »človeško dostojanstvo«, »avtonomnost posameznika«, »samolastnost in samouresničevanje«, in socialne vrednote, ki se nanašajo na družbene odnose in naravo družbe kot celote, kot so »socialna pravičnost«, »socialna varnost«, »blagostanje«, »enakost«, »svoboda«. Med individualnimi in socialnimi vrednotami je veliko prekrivanja in prepletanja. Vsebinske vrednote, ki smo jih navedli, je

kulturno-zgodovinsko pogojena in spremenljiva. »Socialna pravičnost« pomeni danes nekaj drugega kot pred sto leti.

Politični cilji so cilji, ki jih imajo v svojih programih zapisane ali jih kako drugače razglasaajo politične stranke in drugi politični subjekti. Težava je v tem, da tudi politične stranke razglasaajo splošne družbene vrednote. Saj ni nikogar, ki ne bi zatrjeval, da si prizadeva za socialno pravično družbo; si jo pa vsak po svoje predstavlja. Eden misli priti do socialne pravičnosti s progresivno obdavčitvijo, drugi z enotno davčno stopnjo. Od tod morda predstava, da je tudi socialno delo »politično«, namreč po vrednotah, za katere si prizadeva in ki so iste kot pri tej ali oni stranki in po razumevanju teh vrednot. Vendar je ta podobnost zgolj zunanja in površinska – bog ne daj, da bi vodila v operativno strankarsko opredeljevanje in sodelovanje.

Socialno delo uresničuje socialno pravičnost skozi izvrševanje svoje posebne strokovne naloge, ne v politični areni. Socialno delo ima drugačno nalogo kot medicina in odvetništvo. Medtem ko sta obe ti stroki brez rezerve na strani pacienta ali klienta, je naloga socialnega dela, da *posreduje* med klientom in družbenim okoljem. Govorimo o *dvojnem mandatu* socialnega dela. Po eni strani ima mandat ali pooblastilo klienta (ne kot formalno pooblastilo, temveč kot skrb za dobro klienta), po drugi strani pa pooblastilo družbe. Prav zaradi tega, ker mora socialna delavka hkrati upoštevati interes klienta in interes javnosti, je njeno delo težko. Bojevati se mora z družbenim okoljem, tudi z oblastmi, da zagotovi zadovoljitev klientovih legitimnih potreb, po drugi strani pa se mora bojevati s klientom, da upošteva omejitve svojega položaja.

Udeleženi v problemu, ki iščejo pomoč pri socialnem delavcu, morajo vedeti, da ta s svojo dejavnostjo izvaja naročilo družbe in zato pri reševanju problema tehta tudi družbeni interes in slednjega vsekakor upošteva. Pomenilo bi, da socialni delavec zavaja klienta, če bi mu zbudil vtis, da je on, socialni delavec, tako kot odvetnik, zdravnik, psihoterapevt ali zaupnik, samo zato tam, da podpira

njegove (klientove) interese, neodvisno od dobrobiti celotne družbe. Klient socialnega dela ni odjemalec [uporabnik] socialnega delavca ali socialnodelovne institucije; o tem si morata biti na jasnem tako on kot socialni delavec.« (Lüssi, *Systemische Sozialarbeit* ..., str. 127.)

Socialno delo si torej prizadeva za socialno pravičnost in druge vrednote, vendar na svoj poseben način, tako da v skladu s temi vrednotami rešuje individualne socialne probleme, posamezne zadeve, težave posameznika, družine, druge skupine ali skupnosti. Že s tem, da pomaga reševati te težavne situacije, v katere so zašli ljudje, prispeva k izboljševanju socialne varnosti, k povezovanju ljudi, boljšemu izkoriščanju virov, pa tudi k spreminjanju družbenih institucij in k družbenemu razvoju. K temu ne prispeva z izdelavo družbenih razvojnih projektov in politično dejavnostjo, to je posel drugih institucij, ampak z vztrajnim vsakdanjim odpravljanjem težav posameznikov.

Socialno delo ne more delati revolucij, tudi če bi jih hotelo, kar je postalo jasno tudi marksističnim kritikom socialnega dela. Javnim uslužbencem, plačanim iz državnega proračuna, naložiti boj proti temeljnim družbenim odnosom in strukturam, ki jim dajejo delo, kot njihovo delovno nalogo, je absurdno, ugotavlja Lüssi (*op. cit.*: 129). Zadnje, kar si lahko želimo za stroko, je, da bi vsakokratna politična oblast imela socialne delavke za politično subverzivne elemente v državnih institucijah namesto za zanesljive strokovnjakinje, ki v skladu s strokovno metodiko, etiko in s polno strokovno avtonomijo rešujejo težavne situacije ljudi. Bojim pa se, da se najde kakšen Zoro, ki si bo poskušal z vehementnim vihtenjem političnega meča v socialnem delu izsekati pot do pravične družbe, bo pa le pogubil socialno delo.

Strinjam se z Lüssijem, ki pravi, da so vprašanja temeljnih družbenih odnosov, družbene strukture, proizvodnje in delitve bogastva, političnega sistema itn. politična vprašanja, ki jih rešujejo vsi člani družbe v svoji politični vlogi, prek svojih političnih institucij, in ne vprašanja, ki naj bi jih reševala katera koli

posebna stroka. To velja tudi za posebni del politike – socialno politiko.

Naj to še ilustriram. Recimo, da socialna delavka z denarno pomočjo rešuje težave družine. Pri tem ugotovi, da družina s to denarno pomočjo, odmerjeno po zakonu, ne bo mogla živeti. Njena dolžnost je poiskati možnosti za druge dohodke, kompenzacije, subvencije, vire iz dobrotelčnosti, in možnosti drugih storitev, ki bi družini omogočile preživetje. Njena dolžnost je v povezavi z drugimi strokovnjaki najprej omogočiti družini preživetje. To je naloga socialnega dela (ena od nalog). Kar neverjetno je, da socialnim delavkam ta težka naloga uspeva, ne da bi se opirale na politične botre ali kakšen drug vir politične moči (poleg službene in strokovne avtoritete) in *ne da bi politizirale kliente*. Hkrati pa lahko socialna delavka opozori nadrejene, ministrstvo za socialno, politična telesa, da so denarne pomoči prenizke ali da so kriteriji upravičenosti neustrezni, in to argumentira s podatki in izračuni. Lahko sodeluje pri delu teh teles kot strokovnjakinja s podatki, informacijami, raziskavami; lahko pri *argumentiranju* zahtev pridobi pomoč strokovnih društev. Kot državljanka, zunaj službe, se lahko pri tem vprašanju politično angažira, v stranki, parlamentu, in si v skrajnem primeru s protesti na ulici krepí moč za družbeno spremembo.

Socialna delavka ne bo svetovala družini, naj se poveže z drugimi ljudmi v težkih gmočnih razmerah v gibanje, ki si bo s političnimi sredstvi pridobilo moč za spremembo zakona, družbene ureditve in prerazdelitev družbenega bogastva. Če bi, bi se oče udeleževal partijskih sestankov za spremembo zatiralske ureditve, družina pa še vedno ne bi vedela, kako naj preživi. Namesto socialne delavke bi morali problem družine solidarno rešiti partijski tovariši ali pa bi stranka najela svojo socialno delavko, ki pa jim bo spet ušla v politiko, ker – naučena, da je njena naloga krepitev politične moči – ne bo znala delati socialnega dela ...

Socialna delavka v svoji poklicni vlogi ni brezpogojno pristranska zagovornica šibkih, ki poskuša od družbe iztržiti čim več z uporabo politične moči, ampak je posrednica med

svojimi klienti in družbenim okoljem in poskuša s pogajanjem doseči za obe strani sprejemljivo rešitev. Zagovorništvo (zastopanje, *Vertretung*) je zgolj eden od šestih načinov ravnanja v socialnem delu (po Lüssiju) in nikakor splošen način socialnega dela.

Socialno delo ima v zvezi z oblikovanjem socialne politike posebno odgovornost strokovnega izvedenstva, pravi Lüssi. V tem je njegova vloga podobna medicini in odvetništvu v odnosu do zdravstvene politike in pravosodne politike. Od medicine pričakujemo, da se zanima za zdravstveno politiko in vpliva nanjo, od odvetništva, da je v podobnem odnosu do pravosodnega sistema kot celote in do pravosodne politike. Podobno pričakujemo od socialnodelovne stroke, da se bo zanimala za socialno politiko, vplivala nanjo in jo sooblikovala, se zavzemala za izboljševanje »sociale«. Socialni delavci pričakujejo, da bodo povabljeni kot strokovnjaki k reševanju socialnopolitičnih vprašanj. Toda njihova ekspertnost ni ekspertnost političnega lobista ali aktivista, temveč socialnega delavca, ki pozna socialne probleme ljudi, pomanjkljivosti institucij in sistema in težave posredovanja med potrebami in pričakovanji ljudi in njihovim institucionalnim okoljem. »Politično opredeljevanje in polemika sta za socialnega delavca v njegovi poklicni vlogi kot socialnopolitičnega izvedenca neprimerna in kontraproduktivna.« (*Op. cit.*: 130.)

Lüssi še dodaja, da je socialnopolitična dejavnost, t.j., sodelovanje v vlogi izvedenca pri oblikovanju političnih odločitev *na obrobju* socialnega dela in da socialni delavec, ki pri tem ne sodeluje, a strokovno opravlja svoje vsakdanje delo pri reševanju posameznih primerov, v celoti izpolnjuje nalogo, ki mu jo je poverila družba. Tako kot to nedvomno velja za zdravnika, ki strokovno zdravi, čeprav se ne peča z zdravstveno politiko.

Socialno delo je bilo v preteklosti reducirano na sredstvo za doseganje socialnopolitičnih ciljev komunistične stranke, ki pa je »silom prilike« vendarle reprezentirala potrebe in težnje velikega dela družbe, saj je morala skrbeti za njeno preživetje. Danes si težko predstavljamo, da bi socialno delo izvrševalo politične cilje

ene same stranke ali bloka strank. Možno pa je, da pridejo pomembni ali celo odločilni dejavniki znotraj stroke pod vpliv ideologije ene same stranke ali skupine sorodnih strank, ki poskušajo instrumentalizirati stroko.

Pred leti so me s katoliške pastoralne revije *Cerkev v sodobnem svetu* prosili, naj napišem kaj o družbenem položaju starih. Zavedal sem se, da je cerkev zaradi svoje zgodovinske vloge in morda tudi aktualnih teženj nagnjena k temu, da bi se postavila nad druge sisteme v družbi, vsaj kot moralna razsodnica. Zato sem ves prvi del članka posvetil pojasnjevanju teze systemske teorije o avtonomiji delnih sistemov, da bi zavrnil morebitna nasprotna pričakovanja. Zdaj vidim, da obstaja tudi druga nevarnost, čeprav v spreverjeni obliki; nevarnost, da postane socialno delo *ancilla politicae*, in to zaradi teženj po politizaciji, ki izvirajo iz samega socialnega dela, iz težnje po krepitvi politične moči »prikrajšanih« skupin. Pri tem spregledujejo, da je težnja po krepitvi politične moči katere koli skupine (z izjemami) legitimna, da pa to ni naloga socialnega dela, ampak stvar skupine same, da se politično profilira. Socialno delo je stroka, ki je na voljo vsem državljanom, kadar zaidejo v socialne težave, in ne samo določenim slojem ali »marginalnim skupinam«. Predstava, da je socialno delo kot zagovornik »ponižanih in razžaljenih« in agens krepitve njihove politične moči nekakšna zunajparlamentarna opozicija vladi določene barve ali celo permanentna opozicija (buržoaznemu?) režimu, je zabloda.

Politizacija socialnega dela ima še drug vidik. Že takoj po političnem preobratu v devetdesetih letih je bilo zaznati, da si nekateri stari »kadri« iščejo področje delovanja prav v »sociali«. Sociala naj bi bila bolj dojemljiva za levičarske socialno-egalitarne projekte; gospodarstvo je bilo glede tega izgubljeno, saj se je moralo usmeriti po profitni logiki. Ta možnost politizacije je zelo realna, se morda že poskuša uresničevati; nima posebnih možnosti, da prevlada, lahko pa povzroči razdiralne konflikte. Lahko pride do polarizirane politizacije posameznih segmentov stroke, kar bi bilo za stroko pogubno. V takem primeru

bi socialno delo razpadlo na »levo« in »desno«, na »krščansko« in »ateistično« ipd. ali pa na »socialnodelovno doktrino fakultete«, »socialnodelovno doktrino ministrstva« ipd., kar vse morda v zametkih že obstaja. Zato sta *ohranjanje svetovnonazorsko in politično pluralistične fakultete in skrb za razvoj avtonomne stroke in vede primarni nalogi*, politizacija in ideologizacija stroke pa nezaželeni. Ekspertno sodelovanje stroke pri oblikovanju političnih odločitev je nujno. Vendar to ni »politično socialno delo«. Socialno ni isto kot socialistično.

Socialno delo je torej politično le v izvirnem pomenu te besede; je pač družbeno, družbena služba z družbeno nalogo, družbeno funkcijo in družbeno odgovornostjo. V sodobnem pomenu besede, ki se nanaša na poseben družbeni delni sistem, politiko, pa ni politično; ni del tega delnega sistema, ni dekla politike pa tudi ne posebna politična stranka ali gibanje s svojimi *političnimi* cilji. Ni zagovornik ne te ne one

skupine, ki si prizadeva za krepitve politične moči. Je avtonomna stroka, ki uporablja za reševanje socialnih zadev svojo metodiko, ne metod politične stroke. Ne sodeluje v boju za družbeno moč in oblast, tudi ne zgolj posredno kot zagovornik tistih, ki si prizadevajo za več politične moči. Posreduje med njimi in družbo; ne vedno v njihovo korist, vedno pa v korist sožitja, družbe kot celote. Pri tem je vključena v izmenjavo z vsemi drugimi delnimi sistemi, tudi političnim.

Blaž Mesec

VIRA

Lüssi, P. (2001), *Systemische Sozialarbeit: Praktisches Lehrbuch der Sozialberatung*. Bern: Haupt Verlag (5. izdaja).

BLAŽ MESEC (2006), *Moj spletni dnevnik 2006*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (obštudijsko gradivo).